

Pápes Éva

Víz - Fény - Visszfény

Hagymás István körmendi kiállítása elé

Sokoldalú szellemi arculatú alkotó mutatkozik be – nem először - Körmenden, aki otthonos az emberi lélek világában, pszichiáterként napi munkája az emberi viselkedéssel való foglalkozás. De otthonos a hagyományban is, hiszen írásaiban – főként esszéiben sokat foglalkozik az emberszellemigökereivel, mindazzal, amit a múlt határozott meg számunkra, amiből vagyunk. De miből is vagyunk, hogyan határozhatjuk meg az ember szellemi természetét? Nyilván mindenki másként – s éppen abban, amit egy alkotó ember fontosnak tart, rajzolódik ki a szellemi természete, határozza meg önmagát, mint alkotó embert, mint egy elemét a világnak, mint egy részét, darabját a saját kultúrájának. Itt nem kell találgatni szerencsére, mert Hagymás István esetében – mivel író-emberről van szó – ő maga határozza meg azokat a fontos pontokat, ami köre elrendeződik szellemi létezésére. Először is meghatározó élménye az a huszadik, huszonegyedik századi, magyarságunkban nem ritka élmény, és amin osztozik sok millió magyarral, hogy az a hely, amit otthonának nevezhet, nem Magyarországon van, sem az az ország, ahol született, sem az az ország, ahol ma él. Vajdasági magyarként a ma már szerbiai Zentához fűzik élmények, míg szlovéniai magyarként most Lendván él. Mindkettő magyar föld - ha a történelmet nézzük - és már nem az, ha a státuszát nézzük. Nyilvánvaló, hogy a kisebbségi lét meghatározhatja egy ember gondolkodását, rányomja bélyegét a világszemléletre, lehet negatív, de nagyon pozitív hozadéka is. Ő maga így ír erről egy nyelvészeti, nyelvről szóló esszéjében:

Amolyan belső gazdasági menekültje voltam, lettem, vagyok egy az óta már nem létező országnak: egy valamikori ún. autonóm tartományból egy valamikor volt ún. szocialista köztársaságba kerültem önkéntes jövevényként, és egy immár önállóvá lett állam polgárává váltam, amely időközben szinte valamennyi határát felszámolta...

Az első világháborút követően sokan idegenek lettünk, (őseinkben, utódainkban) szülőföldjeinken, a második világháború utáni diktatúrák pedig még tovább mélyítették a mostoha anyaországok s a mostoha-anyaországok közötti szakadékot, amelyek felett a kisebbségi lét hídjai egyre bizonytalanabban inogtak.

A végek nyelvében élő léte, létében élő nyelve, az

általános bizalmatlanság és félelem légkörében hosszú évtizedekre, egészen mára szólóig a vélt vagy valós lojalitás kényszerzubbonya lóg a levegőben a fejünk felett, Damoklész kardjaként...¹

Ez nyilván meghatározza, hogy miként építi fel magát szellemi értelemben egy ember, aki (állampolgárságát tekintve) hazátlan magyarként otthon van egy másik országban, de aki hazáját magában hordozza, mert mindig és mindenhol magyar, ennek a szellemi létnek, identitásnak az örököse, ebben van igazi otthona.

Hagymás István úgy hidalta át ezt a lelkileg meglehetősen problémás helyzetet, hogy létezésének szellemi értelemben meghatározó elemévé tette a hagyományt, azt a hagyományt, amit képben és szóban hozzánk tartozik, vagyis magyarként keresi a nyelvben megbújó – és csak onnan kihámozható - rejtett jelentéseket, vizsgálja a szavak formai, alaki hasonlóságából kifejthető tartalmakat. S ahogyan a nyelvben megbújó titkokat vizsgálja, szemléli, ugyanúgy a képben, a természet alakzataiban is a titkot, vagyis a hasonlóságot mutatja föl, hogy olyan mintázatra leljen, amiben az otthonosságot, a nekünk szóló jelentést megtalálhatjuk.

De mi is ez a hasonlóság, amit keres, amit meg akar mutatni? Főként a dolgokban rejlő hasonlóságokra épít, mert nem a dolgok különbsége, nem a logikája, nem a jelentése érdekli, hanem a benne megmutatózó hasonlóság, az egyezés, még hozzá azok az egyezések, amelyek formai elemként vannak jelen, de amelyek tartalmivá válnak, ha egymás mellé tesszük őket. Nos, ezt nevezzük analógiás gondolkodásnak, amelynek lényege a dolgok hasonlóságában van, mert a titkokhoz vezető út a hasonlóságokon át vezet, gondolták ezt eleink. Az analógiás gondolkodás meghatározó volt a középkorig, amikor lassú átmenettel felváltotta a logikai, vagy másképpen analitikus gondolkodás, de az analógiás gondolkodás nem veszett el, hiszen erre épül a mese, a mítosz, és természetesen maga a művészet is – de ebből táplálkozik a modern pszichológia is, amikor felfedezte az ősképet, az archetípust meghatározó jelenlétét az életünkben, amire a jungi álomfejtés is épül. (És a mai legújabb terápiás módszer, a meseterápia.)

Egy interjúban így beszél erről Hagymás István:

Én magam sem hiszek a véletlenben, vagyis

1 Lét és nyelv, esszé

amit mi annak tartunk, az csak a dolgok egészének a nem-ismeréséből fakad, illetve az összefüggések bonyolultságát jelzi. Ezek a szinkronicitások működtetik az ősképeket, vagyis az archetipusokat, amelyekből aztán a mítoszok összeállnak.

A tudomány vesszőparipája az analízis, ami ott ténylegesen a helyén is van, de ha művészetről beszélünk, akkor kikerülhetetlen az analógiás gondolkodás, egy archaikusabb megközelítés, hiszen így működnek a mesék, így működnek a mítoszok és legendák, vagyis mindazok a formációk, amelyekben nincsenek ok-okozati összefüggések, mégis egy kerek egészet alkotnak. A mítoszokat szemlélve kicsit el kell felejtkezni az analitikus gondolkodásról.²

De hogyan jönnek ehhez a fotók, amelyek természeti alakzatokat mutatnak meg, nagyítanak föl (vagy kicsinyítenek le, hiszen egy tócsa, vagy egy sárdarab is lehet a témája egy nagy képnek). Erre Szakolczay Lajos ad egyfajta magyarázatot, aki Hagymás István szigligeti tárlatához írt invenciózus, költői bevezetőt:

Természetesen Hagymás is, mint olyan sokan – írja Szakolczay – a természetből indul ki, hogy különleges technikáival a lélek vizeire evezzen. A szépséget – a látható szépséget – olyan belső tájakra fordítja, amely a láthatón túli (mitológiával érezett)

2

Muravidék 16. szám 2010.

valóságot (álomképet) is közvetít. Ezért ezek a fényfelrajzolt festményei – maradjunk a vízfelületeknél – sohasem természetfotók, hanem sokszorosan összetett (egy jó szem által kiválasztott) érzélem-térképek. Hullámoztatnak, elringatnak bennünket, hiszen szikrázó nyugodtságukban rejlő vívőerejük épp az átlátszó fény, illetve hozama: az életet vigyázó energiátöbblet. A fényvel vágott hasadékok, örvények, kapuk – egyáltalán az organikus csillogás – esetünkben lehet-e létfokozat? Ha igen, a víz szellem – az ősvízből, őskáoszából született létezés – sugallhat-e törvényszerű igazságokat?³

A kérdés jogos (noha költő kérdésről van szó), amit Szakolczay feltesz, hiszen mai gondolkodásunk lényegi eleme a megértés, a lefordítás, amely által megérteni és birtokolni szeretnénk az élményt, amely megérint bennünket. De a válasz éppen azt sértene meg, ami a képek lényege: a szemmel és természetesen lélekkel való befogadás ősi mozzanatát, amelyhez kapcsolódnak ezek a képek. Az, amit Hagymás István keres, valójában igazolás az életben tetten érhető törvényszerűségekre, mert nyomokat kutat, amelyek megmagyarázzák, hogyan működik a világ. És kicsit a szépséget is szeretné tetten érni, amikor nem ok-okozati összefüggéseket tár fel az események, tárgyak, jelenségek között, mindössze megkeresi és megmutatja a bennük rejlő hasonlóságot, az ismerősséget, ahogyan az egyik dologban benne

3

Muravidék 16. szám 2010.

rejlük a másik, az egyik utal létével, formájával a másikra. A jég, a víz, egy töredezett, megfagyott műanyag takaró fénytöréseiben magát a „forma-bontást” érzékelhetjük, ezekben a forma variációiban olyan örök fény-térképekkel találkozhatunk, amelyeket nem kell értelmezni, csak befogadni, szemlélni.

Ez a birtoklás mozzanata nélküli befogadás, amely által ahhoz a bizonyos titokhoz kerülhetünk közelebb, ami a mesemondó, mítoszteremtő, legendáiban élő elődeinket jellemezte, akik a létezéshez taroztak, ezért aztán nem volt szükségük magyarázatokra. Benne voltak, részei voltak, ők maguk is a természet voltak. Ez az emberi természet, ahogy a szóban is rejlik, ami bennünket arra hív, hogy fotókon, képeken, szóban, álmokban kapcsolódjunk a legfontosabbhoz, ami az életünk maga, mert a titok az életünk maga.

A keretekbe éppen beférő víz, ami a végtelenségét most korlátok között mutatja meg, a vízben tükröződő csillag, a víz hullámszerűsége, a műanyag fólia, mint haldokló pillangó, a fény királyfi, akit felfedezhetünk a képsíkban, mindez hat év anyaga, amit most felkínált nekünk az alkotó. Különleges monokróm világában a víz, a jég és a tükröződés került fókuszba, szinte minden kép az átváltozásról szól, ami ott szunnyad a dolgok mélyén, a látásunkról, hogy miként tudjuk a természetben felfedezni az állandót, az örökkévalót, ami rejtetten, de élénk táru minden pillanatban. Leginkább tehát az emberről, aki nincs jelen a képeken, de ő az, aki a maga megválasztotta fókuszpontból mindezt megmutatja, felkínálja meditációra, gyönyörködésre, gondolkodásra – de leginkább szemlélődésre, hogy a *felszín* ne csak *fecsegjen*, és a *mélység* ne csak *hallgasson*...

Kiss Zoltán László: La Dance Des Serpents

